

KONJUNKTURBREV

BILD 1. IKEM-INDEX FÖR PERIODEN Q3 2016–Q1 2022 ÖVER INHEMSK FÖRSÄLJNING SAMT EXPORTEN (VOLYM I ÅRSTAKT). INDEXVÄRDE UNDER 100 MARKERAR AVMATTNING (KONTRAKTION).

Källa: IKEM

Stor påverkan på kemiindustrin av Rysslands invasion av Ukraina

Årets första kvartal innebar fortsatta utmaningar för svensk kemiindustri. Rysslands invasion av Ukraina, innebär inte bara enormt mänskligt lidande och extrem förstörelse, den påverkar också världsekonomin. Och det i ett läge när den globala ekonomin precis börjat resa sig igen efter två år av pandemi.

Ryssland är en liten spelare totalt globalt sett, men landet kontrollerar väsentliga tillgångar inom energi och metallråvara. Tillsammans med kvardröjande pandemi-effekter inverkar det på tillgångs- och utbudssidan inom alla delar av den svenska kemiindustrin; kemi, plast- och

gummi, läkemedel samt raffinader. Trots detta lyckades kemiindustrin på marginalen överträffa fjolårets produktionsvolym.

Fördelat mellan delbranscherna minskade volymerna svagt inom kemiproduktionen medan de ökade svagt inom plast- och gummi samt läkemedel och raffinaderi. Överlag slutade första kvartalet enligt företagets förväntansbild från kvartalsskiftet Q4 2021/Q1 2022.

På aggregerad nivå för kemiindustrin slutade kvartalet enligt volymprognosen för 74 procent av företagen, medan

TABELL 1. IKEM-INDEX. UTVECKLINGEN UNDER Q1.

Index 100 motsvarar oförändrad utveckling (årstakt). Minvärde = 50, maxvärde = 150.

Källa: IKEM

	Inhemska leveranser, volym	Leveranserna till exportmarknaden, volym	Antalet anställda	Investeringar	Kostnaden för rå/insatsvara	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)
Plast/gummi	100	107	99	101	147	99
Kemi	97	93	99	97	150	100
Läkemedel/raff	108	107	107	99	136	97
Totalt	103	102	103	99	142	98

resterande företag fördelades lika mellan dem som angav en svagare respektive starkare utveckling än prognostiserat. Prognosen för de kommande sex månaderna är att företagen försvarar fjolårets produktionsvolym och ligger kvar med samma personalstyrka.

FLASKHALSAR FORTSATT UTMANING

Alltsedan pandemin slog till med full kraft våren 2020 har utbuds- och leveransproblem varit ständigt närvarande för svensk kemiindustri. Det gäller även under första kvartalet 2022, då Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari förvärrade ett redan ansträngt läge och påverkade de sista fem veckorna av kvartalet. Knappt åtta av tio företags produktion bromsades i större eller mindre omfattning av olika typer av flaskhalsar och utbudsproblem under kvartalet.

Inom enskilda delbranscher kände företagen av problemen betydligt mer än inom andra delbranscher. Hälften av kemiföretagen upplevde exempelvis mycket stora flaskhalsproblem medan motsvarande siffra för läkemedel och raffinaderi endast var tre procent. Samtidigt upplevde 43 procent av plast- och gummiföretagen stora flaskhalsproblem under kvartalet. De trånga sektorerna var i huvudsak kopplade till brister på rå/insatsvara samt transporter, medan förpacknings-tillgången var mindre problematisk.

Vilka rå/insatsvaror var det då mer specifikt som företagen upplevt utbudsbrister för? Det visade sig vara en mängd olika komponenter. Som framgår av bild 2 så nämner ett stort antal företag plastråvara, kemikalier, aluminium och papper, men även en lång rad andra råvaror nämns. Uppenbarligen är utbudsbristerna breda och gäller en mångfald kritiska komponenter inom svensk kemirelaterad produktion. Även framåt förväntar sig företagen problem. Nio av tio företag räknar med olika grader av utbudsstörande inslag i produktionen under andra kvartalet. Allra tuffast räknar plast- och gummi-företagen med att det blir, medan läkemedelsföretagen och raffinaderierna förutser något lindrigare utbudsproblematik.

TABELL 2. HAR FÖRETAGETS PRODUKTION PÅVERKATS AV TRÖGHETER I DE GLOBALA VÄRDEKEDJORNA TILL FÖLJD AV LOGISTIK-PROBLEM, HANDESSANKTIONER OCH/ELLER UTBUDSBRISTER UNDER Q1?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Ja, mycket	43%	50%	3%	24%
Ja, en del	45%	22%	37%	34%
Ja, en mindre del	11%	5%	4%	6%
Nej	0%	22%	56%	36%

TABELL 3. INOM VILKA DELAR HAR NI UPPLEVT TILLGÅNG/UTBUDSBRISTER UNDER Q1? ANDEL AV SAMTLIGA DELTAGANDE FÖRETAG.

Källa: IKEM

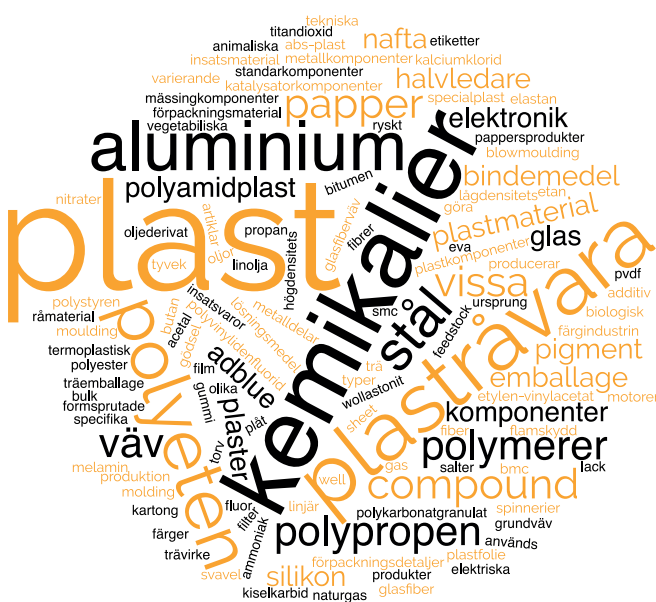
	Rå/insatsvara	Transporter	Förpackningar
Mycket stor brist	6%	3%	0%
Stor brist	28%	23%	3%
Viss brist	29%	35%	24%

UTBUDSBRIST TRYCKER UPP PRISERNA

Rådande utbudsbrister resulterar i kostnadsökningar inom alla delar av produktionen. Indexvärdena för perioden vad gällde styrkan i kostnadsökningarna för rå/insatsvara, el och transporter ligger samtliga på mycket höga nivåer. För rå/insatsvara noteras det högsta uppmätta värdet, 142, i IKEM:s

BILD 2. VILKA RÅVAROR RÅDER DET BRIST PÅ?

Källa: IKEM

konjunkturbrevs sexåriga historia. Indexvärde 100 markerar oförändrad utveckling i årstakt medan 150 representerar den starkaste ökningen/tillväxten. Minimivärdet är 50.

Uppbrutet på delbranch landade kemiföretagen på maxvärdet 150 för råvaruinköp under kvartalet. Plast- och gummiföretagen noterades index 147. Kostnadsökningen för IKEM-totalt vad gäller elkostnader landade på index 140 och för transportkostnader på 135.

Prognosen för andra kvartalet är fortsatt breda kostnadsökningar på allt från råvara, el och transporter medan förväntningarna vad gäller förpackningsmaterial är klart försiktigare.

Inom kemiindustrin har kostnadsinflationen kopplat ett tydligt grepp om verksamheten sedan drygt ett år tillbaka, efter ett år av vikande kostnader för rå/insatsvara under 2020. Utvecklade ekonomier har inte upplevt lika snabb inflationstakt i konsumentledet på 30-40 år. Och att den globala ekonomin befinner sig i en snabb inflationsspiral har undgått få. Det är uppenbart att många företag är väl medvetna om att kostnadsinflationen ligger utanför den direkta kontrollen hos underleverantörer och därmed lättare accepterar begärda prisökningar. Enligt en dryg fjärdedel av företagen upplever de en stor acceptans för ökade leveranspriser medan en knapp femtedel av företagen angav en liten acceptans för behovet av ökade leveranspriser.

RYSSLANDS AVTRYCK PÅ RÅVARUMARKNADEN

Rysslands invasion av Ukraina, med det enorma mänskliga lidandet och den extrema förstörelse kriget innebär, kom vid ett läge när den globala ekonomin börjat resa sig igen efter två år av mer eller mindre omfattande pandemirestriktioner. Även

TABELL 4. RÄKNAR FÖRETAGET MED ATT PRODUKTIONEN PÅVERKAS AV TRÖGHETER I DE GLOBALA VÄRDEKEDJORNA TILL FÖLJD AV LOGISTIKPROBLEM, HANDELSSANKTIONER OCH/ ELLER UTBUDSBRISTER UNDER Q2?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Ja, mycket	50%	50%	4%	26%
Ja, en del	45%	28%	36%	35%
Ja, en mindre del	5%	0%	57%	31%
Nej	0%	22%	3%	8%

TABELL 5. HUR SER FÖRETAGET PÅ KOSTNADSVÄNDSUTVECKLINGEN (INKÖP AV RÅVARA/INSATSVARA, EL, TRANSPORT, FÖRPACKNINGAR ETC) UNDER Q2? ÅRSTAKT.

Källa: IKEM

	Rå/insatsvara	El	Transporter	Förpackningar
Kostnaderna minskar mycket (>-20%)	0%	0%	0%	0%
Kostnaderna minskar (<-20%)	1%	2%	0%	0%
Ingen förändring	5%	11%	7%	65%
Kostnaderna ökar (<20%)	81%	73%	84%	31%
Kostnaderna ökar mycket (>20%)	12%	13%	9%	4%

om Ryssland är en liten spelare, totalt sett i världsekonomin, kontrollerar det avgörande och väsentliga tillgångar av energi- och metallråvara. När västvärlden nu i snabb takt försöker klippa banden med Ryssland skapar det utbudsbrister som leder till stora prisökningar på energi och olika typer av råvaror där Ryssland (samt Belarus och Ukraina) har en stor marknadsandel. Det gäller till exempel palladium, fosfat, titan och platina. Det här har kemiindustrin märkt av i stor omfattning under slutet av kvartal ett. Inom den kemirelaterade importen till Sverige stod Ryssland för knappt 4,5 procent 2021. Undergruppen med störst importandel var "kemiska grundämnen och oorganiska kemiska föreningar" med en andel om 20 procent. Den svenska exportandelen av kemirelaterade produkter till Ryssland uppgick till 1,5 procent 2021.

GÅR DET ATT KLIPPA BANDEN MED RYSSLAND?

Årtionden av ökad global handel har skapat ett finmaskigt spindelnät av leveranskedjor mellan världens alla länder. Först sedan en oväntad händelse inträffar som slår ut ett enskilt land eller företag blir det uppenbart för omvärlden hur central ett enda företag/land är i de globala leveranskedjorna. Det blir exempelvis uppenbart inom den kemirelaterade produktionen att Ryssland varit en viktig spelare.

När två månader passerat sedan Ryssland invaderade Ukraina har nio av tio svenska kemiföretag hunnit skaffa sig en bild av sitt direkta och/eller indirekta beroende av rå/insatsvara från Ryssland samt Belarus och Ukraina. Det visar sig att sju av tio företag påverkats direkt och/eller indirekt av brutna leveranskedjor med koppling till dessa länder.

Störst direkt effekt av brutna leveranser rapporterar kemi, läkemedel och raffinaderi, där knappt sex av tio företag är drabbade.

Det är självklart en välkommen ambition från både enskilda länder, EU och enskilda företag att bryta med Ryssland vad gäller inköp av olja, gas och andra råvaror och på så vis strypa hundratals miljarder i försäljningsintäkter som kan användas för att bygga upp de ryska militära styrkorna. Samtidigt måste man vara ödmjuk inför det faktum att det är både tidskrävande och kostsamt att bygga bort det ryska beroendet. Olje- gas- och mineralfyndigheter är inte jämnt fördelade mellan världens länder, Ryssland kontrollerar proportionellt stora andelar av världens tillgångar inom en rad specifika råvaror. Sammantaget innebär det att det kommer krävas en längre tid för att till fullo ersätta de ryska andelarna på världsmarknaden.

När det gäller den kemirelaterade produktionen inom EU och dess rysslandsberoende så ser åtta av tio IKEM-företag att det på kort sikt, upp till ett år, är möjligt att hitta ersättning för rå/insatsvaror från de tre länder som är inblandade i kriget. Det hänger sannolikt delvis ihop med lagerförekomster inom EU och övriga världen vad gäller specifika rå/insatsvaror. Exempelvis har ju en rad EU-länder fyllt på sina gasmagasin för att på så vis bygga upp en buffert inför stängda/strypta ryska gasleveranser.

På medellång sikt, mellan ett till fyra år, ser företagen däremot i ökad utsträckning svårigheter med att hitta ersättning för de ryska rå/insatsvarorna.

Fyra av tio företag inom svensk kemiindustri bedömer att det blir svårt för den kemirelaterade produktionen att klara sig utan de ryska rå/insatsvarorna. På längre sikt däremot är det fler företag, 73 procent, som menar att det är möjligt, samtidigt som en andel om 19 procent anger att de inte vet.

TABELL 6. HAR FÖRETAGET PÅVERKATS AV KRIGET I UKRAINA GENOM BRUTNA LEVERANSER FRÅN RYSSLAND, BELARUS OCH/ELLER UKRAINA? FLERA SVAR MÖJLIGT.

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Kemi	Läkemedel/raff	Totalt
Ja, vi upplever direkta effekter av brutna leveranser	38%	56%	57%	53%
Ja, vi upplever indirekta effekter av brutna leveranser	40%	15%	9%	17%
Nej, vi har inte påverkats	21%	28%	34%	29%
Vet ej	1%	0%	0%	0%

TABELL 7. ENLIGT ER MENING, KAN DEN KEMIRELATERADE PRODUKTIONEN INOM EU KLARA SIG UTAN RÅ- OCH INSATSVAROR FRÅN RYSSLAND, BELARUS OCH UKRAINA?

Källa: IKEM

	På kort sikt	På medellång sikt (>1 år)	På lång sikt (>4 år)
Ja	79%	54%	73%
Nej	17%	40%	7%
Vet ej	3%	5%	19%

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 352 miljarder kronor 2021. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:
Carl Eckerdal, chefekonom
070-497 11 98
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se